

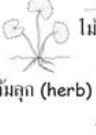

ใบความรู้

วิธีการบันทึกข้อมูลหน้า ๒ - ๗

ข้อมูลพรรณไม้

ลักษณะวิสัย (habit)		ลักษณะวิสัยอื่น ๆ	
 ไม้ต้น (tree)	 ไม้พุ่ม (shrub)	 ไม้เลื้อย (climber)	 ไผ่ (bamboo)
 ไม้ล้มลุก (herb)	 ไม้หรือเถาเลื้อย (scandent)	 เฟิร์น (fern)	 ปาล์ม (palm)
 กล้วยไม้ (orchid)			
เรือนยอด ทรงพุ่ม (crown shape)			
☐ กลม (rounded) 	☐ รูปไข่ (oval) 	☐ รูปกรวย (conical) 	
☐ รูปร่ม (umbellate) 	☐ ทรงกระบอก (cylindric) 	☐ อื่น ๆ	
ความสูง	ความกว้างทรงพุ่ม		
ถิ่นอาศัย (habitat)			
☐ พืชบก (terrestrial)	☐ ใต้น้ำ (aquatic):	☐ พืชอิงอาศัย (epiphyte)	☐ พืชใต้น้ำ (submerged plant)
☐ กาฝาก (parasite)	☐ พืชลอยน้ำ (floating plant)	☐ พืชโผล่เหนือน้ำ (emerged plant)	☐ พืชชายน้ำ (marginal plant)
ลำต้น (stem)			
ชนิดของลำต้น			
☐ ลำต้นใต้ดิน (underground stem):			
			
☐ เหง้า (rhizome)	☐ หัวแบบมันฝรั่ง (tuber)	☐ หัวแบบหัวหอม (bulb)	☐ หัวแบบเผือก (corm)
☐ ลำต้นเหนือดิน (aerial stem):			
☐ ตั้งตรงเองได้		☐ ตั้งตรงเองไม่ได้:	
			
☐ ไข้ลำต้นเกี่ยวพัน (twining)	☐ ไข้มือเกาะ (tendrils)	☐ ไข้ตะขอ (hook) หรือหนามบิดเกาะ	☐ ไข้รากยึดเกาะ (climbing root)
☐ หอดนอนตามพื้นดิน:			
			
☐ หอดนอน (procumbent)	☐ หอดชุกชุก (decumbent)	☐ เกาะเลื้อย (creeping)	

คำแนะนำ

- ให้ระบายสีในรูปภาพทุกรูปที่เป็นลักษณะของพืชที่สนใจ

- ทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง และ

- บันทึกตัวเลขและข้อความให้เหมาะสม

เรือนยอดหรือทรงพุ่ม

- ให้บันทึกตามลักษณะที่เห็น ไม่ต้องคำนึงว่าจะต้องตรงกัน ในชนิดเดียวกัน

ถิ่นอาศัย

- ให้เลือกแบบใดแบบหนึ่งเท่านั้น

- ส่วนใหญ่ศึกษาพืชบก

- กล้วยไม้เป็นพืชอิงอาศัย

ลำต้น

- เลือกตอบว่าเป็นลำต้นใต้ดินหรือเหนือดินเท่านั้น และระบายสีชนิดของลำต้น

- สำหรับลำต้นใต้ดินไม่ต้องดึงหรือขุดขึ้นมาดูให้เปิดบริเวณโคนต้นเล็กน้อยเท่านั้น

ลักษณะวิสัยและถิ่นอาศัย

รศ. บุศปรณ ฌ สงขลา

ลักษณะวิสัย (Habit) ของพืช หมายถึง รูปร่างลักษณะของพันธุ์ไม้มองเห็นในสภาพ ธรรมชาติ เช่น เปรนพุ่ม เปรนต้นสูงใหญ่ หรือเลื้อยพาดพันอยู่บนต้นไม้อื่น เปรนต้น ถิ่นอาศัย (Habitat) ของพืช หมายถึง สถานที่และสภาพที่พืช ต่างๆ ขึ้นอยู่ในธรรมชาติพืชแต่ละชนิดจะขึ้นอยู่ในที่ต่างๆ กัน เช่น อยู่บนดิน อยู่ในน้ำ หรืออยู่บนต้นไม้อื่นๆ การจัดแบ่ง ประเภทของพืช มีหลายวิธีเช่น

๑. แบ่งประเภทของพืชโดยอาศัยโครงสร้าง

๑.๑ Herbaceous plants ไตแก พืชซึ่งมักจะมีขนาดเล็ก ลำต้นอ่อน มีเนื้อเยื่อที่ทำให้เกิด ความแข็งแรง (mechanical tissue) น้อยกว่าเนื้อเยื่อ parenchyma พืชพวกนี้มีลักษณะวิสัยเป็น herbs และมักจะเรียกกันว่าพืชลุ่ม

๑.๒ Woody plants ไตแก พืชซึ่งลำต้นแข็ง มีเนื้อเยื่อที่ทำให้เกิดความแข็งแรงมาก โดยเฉพาะเนื้อเยื่อ sclerenchyma และ secondary xylem สวนมากเป็นพืชใบเลี้ยงคู่ มีพืชใบเลี้ยง เดี่ยวบางชนิดเท่านั้นที่มีลักษณะอนุโลม เป็น woody plant เช่น พืชพวกปาล์ม (palm) พืชพวก woody plants มีลักษณะวิสัยได้หลายแบบ ดังนี้

๑.๒.๑ Shrubs ไมพุ่ม ไตแก พืชที่มีลำต้นขนาดกลาง ลำต้นแข็งมีเนื้อไม้แตก กิ่งก้านสาขาใกล้ระดับดิน ทำให้ลำต้น เปรนพุ่ม มักจะไม่เห็นส่วนที่เป็นลำต้นชัดเจน ขนาดของไม้ พุ่มจะอยู่ระหว่าง herb และ tree

๑.๒.๒ Tree ไมต้น ไตแก พืชขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ มีเนื้อไม้ (wood) ลำต้น แข็ง เห็นส่วนลำต้น (trunk) ตั้ง ตรงชัดเจน มักจะมีการแตกกิ่งก้านสาขาตอนบนๆ ของลำต้น เรียก ส่วนนี้ว่า เรือนยอด (crown) พืชพวก tree นี้มีอายุยืน นานหลายปลำต้นจะขยายขนาดทั้งด้านกว้าง และความสูงไปเรื่อยๆ เช่น ต้นมะม่วงขนุน จามจุรี เป็นต้น

๑.๒.๓ Climber ไมเลื้อย ไตแก พืชที่ไม่สามารถทรงตัวตั้งตรงอยู่ได้ต้องอาศัย “หลัก” (supporter) ยึดเกาะ เกี่ยวพัน ส่วนของลำต้นมักจะทอดขนานยาวพันกับหลักหรือพันกับ ต้นไม้อื่น การพันอาจจะอาศัยอวัยวะพิเศษ เช่น มือ เกาะ (tendrils) หรือรากเกาะ (climbing root) หรือ อาศัยลำต้นพันรอบหลัก (twiner) หรือมีหนามงอเหมือนขอ (hook) ไมเลื้อยมีทั้งพวกที่ลำต้นอ่อน ไม่มีเนื้อไม้ (herbaceous climber) และพวกที่ลำต้นแข็งมีเนื้อไม้ (woody climber) พวก ที่ลำต้นแข็ง มักจะเป็นไม้เถาขนาดใหญ่มีชื่อเฉพาะเรียกว่า “Liane” เช่น เถาอะโด้ลิง สะบา เป็นต้น 189

๑.๒.๔ Scandent ไมรอเลื้อยไตแกไมพุ่มบางชนิดถ้ามีหลักอยู่ใกล้ๆ ปลายกิ่งก็จะ เลื้อยพันหลัก มีสภาพเป็นไม เลื้อยแต่ถ้าไม่มีหลักอยู่ใกล้ๆ ก็จะทรงตัวอยู่ได้เป็นไมพุ่ม จึงเรียกพืชที่มีลักษณะวิสัยเช่นนี้ว่า scandent หรือไมรอเลื้อยเช่น สายหยุดการเวก เป็นต้น พืชแต่ละชนิดจะมีลักษณะวิสัยประจำตน มักจะไม่มีการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นจึงใช้ลักษณะวิสัย ของ พืชมาประกอบในการตรวจสอบชนิดของพืชได้

เปลือกลำต้น
 สี

ลักษณะ : เรียบ ขรุขระ แสดงเป็นสะเก็ด
 แสดงเป็นเส้น มีขนาน อื่น ๆ

ยาง
 ไม่มี มี :
 สีขาวใส สีขาวขุ่น สีอื่น ๆ

ใบ (leaf)
ชนิดของใบ
 ใบเดี่ยว (simple leaf) ใบประกอบ (compound leaf) :

แบบนิ้วมือ (palmate) แบบขนนก (pinnate) :

ขนนกชั้นเดียว (pinnate) ขนนกสองชั้น (bipinnate) ขนนกสามชั้น (tripinnate)

ขนนกปลายคี่ (odd-pinnate) ขนนกปลายคู่ (even-pinnate)

สี ขนาดแผ่นใบ กว้าง ซม. ยาว ซม.
 จำนวนใบย่อย (กรณีเป็นใบประกอบ) ใบ ขนาดแผ่นใบย่อย กว้าง ซม. ยาว ซม.
 ลักษณะพิเศษของใบ

การเรียงตัวของใบบนกิ่ง (phyllotaxy)

สลับ (alternate) สลับระนาบเดียว (distichous) เวก (spiral) ตรงข้าม (opposite) ตรงข้ามสลับตั้งฉาก (decussate) เป็นกระจุก (whorled)

เปลือกลำต้น
 - บันทึกลี เช่น สีเขียว
 สีน้ำตาล เป็นต้น

เรียบ ขรุขระ

แตกเป็นเส้น แตกเป็นสะเก็ด

ใบ
 ใบเดี่ยว (simple) คือใบที่มีแผ่นใบเพียงแผ่นเดียวบนก้านใบที่แตกออกจากกิ่งหรือลำต้น เช่น ใบมะม่วง ใบมะละกอ

ใบประกอบ (compound leaf) คือใบที่มีใบย่อย (leaflet) มากกว่าหนึ่งใบบนก้านใบ เช่น ใบชมพูพันธุ์ทิพย์ ใบนนทรี

สีของใบ ตัวอย่าง เขียวแก่ เขียวอ่อน เขียวอมเหลือง เป็นต้น

ขนาดแผ่นใบกว้างและยาว ให้วัดส่วนที่กว้างที่สุด และยาวที่สุด

กรณีใบประกอบขนาดแผ่นใบย่อยกว้างและยาว ให้วัดส่วนที่กว้างที่สุด และยาวที่สุด ของใบประกอบใบใดใบหนึ่งที่สมบูรณ์

ลักษณะพิเศษของใบ เช่น ใบมีขน ใบเป็นมัน ใบหนา ใบอวบน้ำ ถ้าไม่มีให้ - ไว้

ในหน้าที่ ๔ และ ๕ รูปร่างแผ่นใบ ปลายใบ โคนใบ และขอบใบให้ระบายสีลักษณะที่พบหรือสังเกตได้

ขอบใบ (leaf margin)

เรียบ (entire) เป้นคลื่น (undulate) หยักมน (crenate) หยักซี่ฟัน (dentate) จักฟันเลื่อย (serrate) จักฟันเลื่อยถี่ (serrulate) หยักไม่เป้นระเบียบ (erose) มีขนแครง (ciliate)

หยัก (lobed) เข้าลึก (cleft) เป้นแฉก (parted) หยักลึก (divided) อื่น ๆ

ดอก (flower)

ชนิดของช่อดอก

ดอกเดี่ยว (solitary)

ดอกช่อ (inflorescence) :

ช่อกระจะ (raceme) ช่อเชิงลด (spike) ช่อเชิงลดมีกาบ (spadix) ช่อเชิงหลั่น (corymb) ช่อแฉกแขนง (panicle) ช่อกระจุกแฉกแขนง (thyse) ช่อซี่ร่ม (umbel)

ช่อซี่ร่มเชิงประกอบ (compound umbel) ช่อกระจุกแน่น (head; capitulum) ช่อแฉกเดี่ยว (cincinnus; helicoid cyme) ช่อแฉกคู่ (verticillate cyme) ช่อฉัตร (scorpioid cyme)

ช่อกระจุก (simple dichasium) ช่อกระจุกเชิงประกอบ (compound dichasium) ช่อดอกย่อย (spikelet) อื่น ๆ

ตำแหน่งที่ออกดอก

ปลายยอด (terminal) ขอบใบ (axillary) ตามลำต้นหรือกิ่ง (cauliflorous)

กลีบเลี้ยง (calyx)

แยกจากกัน (polysepalous) มีจำนวน กลีบ สี

โคนเชื่อมติดกัน (gamosepalous) ปลายแยกเป็น แฉก สี

ชนิดของดอก (Types of Flower)

ถ้าดอกเดี่ยวไม่ต้องระบายสีรูปดอก

ดอกเดี่ยว (Solitary Flower) ดอกที่มีเพียงดอกเดียวอยู่บนก้านดอก

ดอกช่อ (Inflorescence Flower) กลุ่มของดอกย่อยที่เกิดบนก้านดอกเดียวกัน และดอกย่อยแต่ละดอกอาจมีก้านดอกย่อย (pedicel)

ช่อกระจะ (raceme) เช่น กล้วยไม้

ช่อเชิงลด (spike) เช่น กระจับปี่

ช่อแบบหางกระรอก (catkin) เช่น หางกระรอก

ช่อเชิงหลั่น (corymb) เช่น หางนกยูงไทย

ช่อเชิงลดมีกาบ (spadix) เช่น หน้าวัว บอนสี

ช่อซี่ร่ม (umbel) เช่น หอม กุยช่าย

ช่อซี่ร่มเชิงประกอบ (compound umbel) เช่น ผักชีล้อม

ช่อกระจุกแน่น (head) เช่น ทานตะวัน บานไม่รู้โรย ผกากรอง

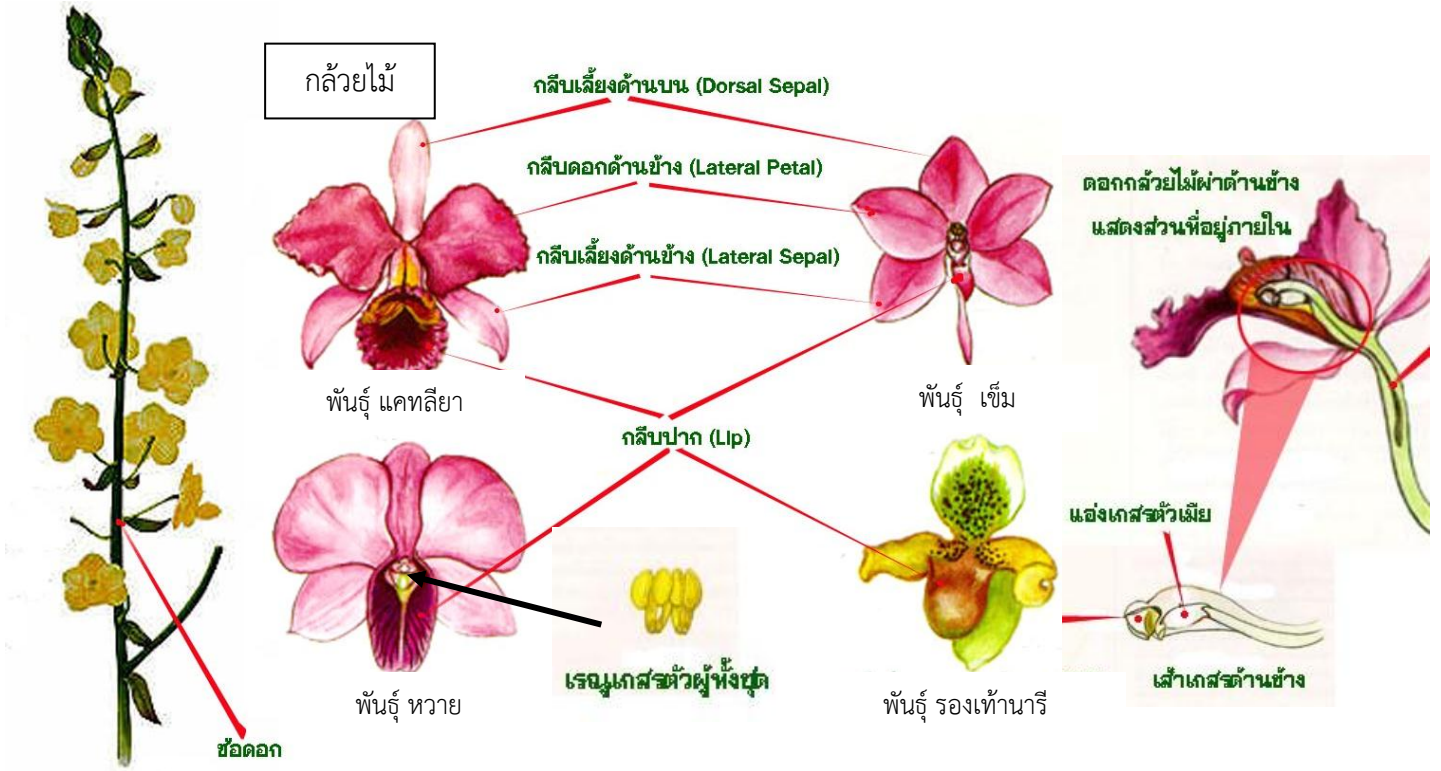
ช่อแฉกแขนง (panicle, compound raceme) เช่น โป๊ยเซียน น้ำนมราชสีห์

ตำแหน่งที่ออกดอก ทำเครื่องหมาย ✓ ใน ช่อง

กลีบเลี้ยง

ตัวอย่าง กุหลาบกลีบเลี้ยงแยกจากกัน จำนวน ๕ กลีบ สีเขียว กลีบเลี้ยงโคนเชื่อมกัน ปลายแยกเป็น 3 แฉก สีเขียว

ดอกพิเศษ

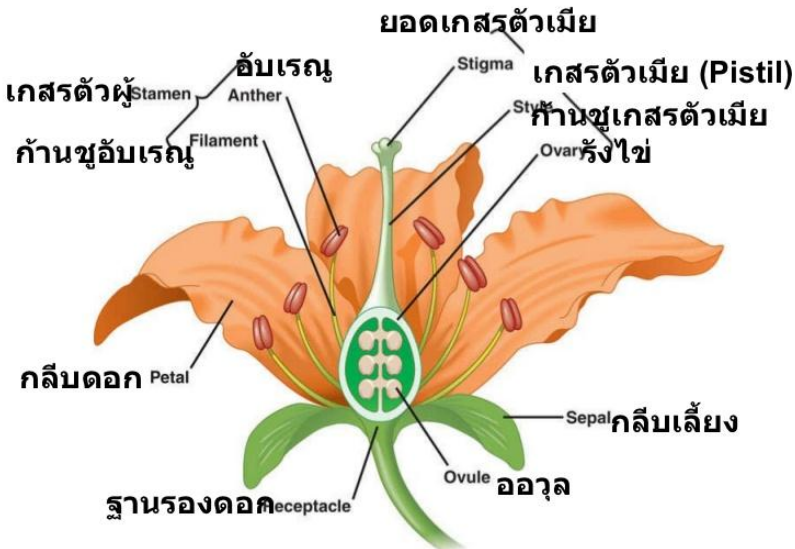
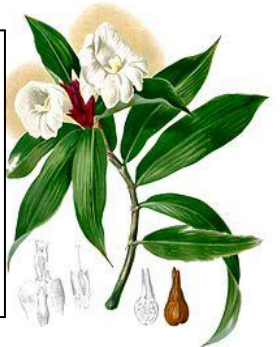
เฟื่องฟ้า

กลีบดอก
ใบประดับ

ดอonya

เอื้องหมายนา
ดอกช่อเชิงลด
กลีบเลี้ยงโคน
เชื่อมติดกัน
เป็นหลอด

โครงสร้างดอกไม้